

Joan Lahosa i Valimanya (1902-1981) una vocació, una vida

F. González Cirer

En presentar aquesta breu biografia de l'artista Joan Lahosa i Valimanya, el pintor de la Fontcalda, el propòsit del Centre d'Estudis de la Terra Alta és recordar als habitants de les nostres terres, i especialment a les noves generacions, aquest fill il·lustre de Prat de Comte. Fa uns anys, concretament el 22 d'agost de 1982, la seva vila nadiua va retre-li un merescut homenatge. L'Ajuntament va donar el seu nom a un carrer i a la façana de la seva casa pairal hi va ser col·locada una placa commemorativa.

Lahosa és cognom antic als llibres parroquials de Prat de Comte, diferent l'ortografia, ben igual la pronunciació, des d'un Diego de la Osa i Leon, procedent de la vila de Pedro Muñoz, al regne de Castella, a qui Mossèn Miquel Miralles, rector de la parròquia, casa «per verba de present» amb «l'honesta jove Josepa Messeguer, donzella», un 28 d'octubre de 1702. Trobem, també, als llibres, a Josep Laossa, «miquelete» del «Tercio de Tortosa» (1794), a Magdalena Laoza (1798), a Miquel Viña Laosa (1885), a Pilar Laosa (1903)...

Quan naix Joan Lahosa i Valimanya, el 4 de novembre de 1902, Prat de Comte, poble de secà, té un 900 habitants, la vida no és fàcil i cal treballar molt per portar endavant cultius i ramats.

Als nois i noies els queda poc temps per a les ensenyances de l'escola, el just per a un contacte no massa llarg amb la lectura i l'escrip-

tura, i les combinacions més senzilles dels números. La feina als camps i la cura dels ramats foren, durant molts anys el treball diari del futur pintor. Li quedaria d'aquesta experiència, a la mirada, la serenitat dels espais oberts i la reflexió que imposa la soledat. Molt de temps després ho recordarà amb plaer i paraula viva.

Als vint anys rep, tot d'una, la revelació de l'art i de la seva vocació. El motiu és mínim. Eren dies de Festa Major i un jove del veí poble del Pinell diverteix i admira a un públic de cafè, dibuixant assumptes senzills i caricatures. Lahosa mira atentament el moviment de la mà i el seu resultat al paper, i exclama amb veu que ressona fortament a la seva ànima: «També jo puc fer-ho». D'aquell lloc i d'aquella hora surt un home nou, llançat amb forta decisió als camins de l'art.

El rector de la parròquia sap de la seva decisió i cerca ajuts, mentre el jove, despertat a la seva vocació definitiva, dibuixa i dibuixa qualsevol cosa i a qualsevol hora, amb entusiasme i dedicació creixents, i s'aferma cada dia més a la seva ànima la voluntat d'ésser pintor.

Al maig de 1924 és a Barcelona, cercant un

Joan Lahosa i Valimanya.

treball que li deixi hores lliures per al conreu del seu art, i al gener següent comença els estudis a l'Escola de Belles Arts de la gran ciutat catalana, escola anomenada popularment «Llotja», on treballa amb passió a les classes de tarda i nit, anant a l'Acadèmia Baixas quan l'Escola tanca a les vacances d'estiu. Les notes al primer curs són bones i millors els anys que segueixen, i el pintor tindrà sempre a la seva memòria el mestratge de paraula i obra, consell i exemple a un temps, de Fèlix Mestres, de qui va heretar un cert academicisme i la idea de «L'obra ben acabada», frase que trobarem al seus llavis freqüentment, i que recordarà el crític Àngel Marsà, al *Correo Catalán*, a un article enaltidor del nostre pintor, amb motiu de la seva mort.

Un viatge col·lectiu de professors i alumnes de Llotja per ciutats, museus i paisatges d'Espanya, li obre els ulls a un món extraordinari, on l'atreuen els realistes espanyols del segle XVII i la sensibilitat davant el color dels pintor veneciàns. Sembla que va ser al Prado i a l'Escorial on, per primera vegada, l'impressionà Tintoretto.

Tornarà a Madrid i al Prado per a una més llarga estada, ara mitjançant una beca, atorgada per la Fundació Amigó Cuyàs, a proposta de l'Escola de Belles Arts.

Una nova pensió de la mateixa fundació li permetrà de viure tot una any a París, on arriba al maig del 33, i viatjar a Bèlgica i Holanda per a rebre l'admirable lliçó dels mestres flamencs i holandesos del temps passat, particularment de Rembrandt, qui restarà fix a la seva memòria visual i a la seva paraula, i de qui ens dirà, molts d'anys més tard, «aquelles figures semblaven sortir dels seus marcs i viure entre nosaltres».

Durant l'estada a París i els seus viatges, envia a la Llotja alguns treballs, originals i còpies, que són molt ben acollits a l'Escola i que li faran guanyar una pròrroga de la beca, per a poder conèixer Itàlia. De Venècia a Roma, els ulls del jove pintor s'amaren de les bel·leses dels mestres del Renaixement, als palaus i esglésies, als museus nombrosos. I la seva devoció per la pintura singular del Tintoretto creix, un artista que havia començat a estimar aquí, a Espanya, que havia admirat al Salón Carré del Louvre i que, ara, descobria en tot el seu esplendor a la ciutat de Sant Marc, a la Venècia nascuda de l'aigua.

Al retorn d'aquests viatges, exposa al gener del 35, a la prestigiosa galeria barcelonesa Syra, del Passeig de Gràcia, rebent un acolliment ben

positiu de la crítica, públic i col·leccionistes. A l'any següent, i al mateix mes de gener, és a les Galeries Layetanes, i l'èxit arriba de nou.

La Guerra Civil trencarà la seguida d'aquesta activitat i la continuïtat de la seva presència a les Galeries d'Art, però quan es vol portar a Mèxic, l'any 1937, una mostra de la pintura i escultura més important d'aquella moment a Catalunya, el nostre pintor hi figura amb dues obres cabdals: un retrat de la seva mare, una dona pagesa, de nobles faccions, filant destament la llana, on trobem un protagonisme de la llum i un realisme d'intensió que l'acosta al segle XVII, dintre d'un fer més modern; i un nu de dona, d'inspiració noucentista pel seu sòlid dibuix i la plasticitat ben remarcada.

Després de la Guerra tot serà nou, o gairebé tot, perquè quan, l'any 1937, vol emportar-se les obres que tenia dipositades a un estudi de la Llotja, es troba amb la desaparició completa de tot el que allí tenia. Els anys finals de la guerra, per altra banda, no permeten la tranquil·litat d'esperit que demana la creació artística.

Al 41 reprenen les exposicions, la primera, aquell mateix any, a les Layetanes, i a l'estudi L'Ermita, la següent temporada. Vindrà després l'obra exhibida a la Pictoria (1943), a Pons Llobet (1945 i 1947), a Argos (1948), a Grifé i Escoda (1952, 1954 i 1958), a l'Augusta (1956) i a la Syra (1961).

A la mostra del 47, a Pons Llobet, rep la visita del Director de l'Escola de Treball de la Diputació de Barcelona i l'oferta del càrrec de Professor de Dibuix i Color, a l'esmentada Escola. L'exposició a la galeria Argos fou filmada i donada al públic dels cinemes pel NODO, i la del 61, a Syra, venia a commemorar els vint-i-cinc anys de la seva activitat d'expositor.

A una sala de l'Escola d'Arts i Oficis, antiga capella de l'Hospital de la Santa Creu, Lahora ofereix a crítics i públic, una selecció de cent obres, amb teles que van des de l'any 1935 fins a la data de la mort, març de 1969.

Quatre temporades després, a l'octubre de 1973, exposa a la sala de la Caixa d'Estalvis Provincial, a Tarragona, un ampli conjunt de temes: composicions, retrats, figura, natura morta, marines i paisatges. És un mostrari complet de la sensibilitat, l'imaginació i la saviesa tècnica del pintor de Prat de Comte. És per a molts un descobriment i mou a la Diputació de Tarragona a comprar un bon lot de quadres del

nostre artista i a presentar-les al públic en una exposició oberta a l'octubre del 75, al mateix lloc que l'anterior. El destí de les trenta-sis pintures comprades, es diu al catàleg, és el Museu d'Art Modern de la capital de la nostra província.

A la ciutat de Tortosa, tan propera al Prat de Comte de la seva naixença, l'obra de Lahosa serà coneguda i apreciada àmpliament des de l'exposició a la primitiva sala del Cercle Artístic, oberta a un espai de l'antic Negresco, al carrer Cervantes. Fou molt visitada i comentada perquè el públic tortosí es trobava davant una pintura ben feta i plena d'inquietuds i d'idees. Ens visitaria de nou els anys 54, 56, 58 i 61, al mateix Cercle, però ara al nou estage de l'entitat, al carrer Pintor Gimeno. Les exposicions acostumaven a obrir-se per Setmana Santa, i era molt agradable i alligonador parlar amb el pintor sobre coses del seu art.

L'any 1973 la mostra s'obria al Centre de Comerç i a la premsa es parlava de l'origen de la vocació, de la formació i de les característiques més personals de l'expositor. Era com verificar el resultat de tota una llarga vida d'artista. El públic tortosí, com sempre, va rebre amb admiració i molt d'apreci al pintor i a la seva obra.

Un moment important a la vida i a l'obra de Joan Lahosa fou la decoració de la Fontcalda, perquè allí es trobaren reunides la devoció del poble nadiu a aquesta advocació de la Verge, la seva fe creixent, les grans qualitats artístiques del pintor i l'entusiasme que tenia per fer un treball d'art que el recordés sempre a la gent de la seva terra, i l'amistat i admiració a Mossèn Manyà, un dels seus amics de sempre.

Dibuixos, esbossos, estudis i proves es multiplicaven, eren repetides i modificades àmpliament, en recerca d'una solució millor als problemes de la composició, de l'ús dels símbols, de la jerarquització de les figures representades, de la força de les línies, de l'exaltació i compensació dels tons.

El satisfia ésser per a tothom, per a tota la Terra Alta i per a molta gent de la Ribera i el Baix Ebre, el pintor de la Fontcalda.

Tot el món de llum i color que l'envoltava finà per a Joan Lahosa el 5 d'octubre de 1981. Havia mort l'home, quedava, important i viva, l'obra de l'artista.

Havia sabut respondre promptament a la crida de l'art, i trobà en ell el seu món habitable i un migdia de certituds.

Fugia l'obscuritat de la pintura, però la molta ambició que l'empenyia trencava finalment l'aparent serenitat i la tela ens donava la mateixa angoixa sofrida per l'autor.

Era com dir-nos, sense paraules, de l'art difícil i de la vida al límit on s'intueix el misteri, despertant en l'espectador una consciència lúcida de les dificultats de l'art autèntic.

Llegíem a les seves teles intencions i camins, i ens era permès de posar-hi les nostres reflexions i sentiments. I entre el voler i la realització, un fer molt assabentat de tècniques i de gestos acurats, hi trobàvem sempre un pintor pres a l'afany de realitzar l'obra com un créixer durable en el temps, com una espera llarga del miracle que donés l'impuls decisiu al quadre.

Hi havia en el pintor un pensament i una mirada pures, que donaven a la festa dels sentits, —les coses i els éssers vistos amb la magnificència que Déu els havia donat—, l'encant de l'univers poètic que feien néixer a la seva imaginació.

Un poble, Prat de Comte, honora avui un seu fill que, pels camins difícils de l'art, va bastir un món de bellesa per a glòria seva i goig de tots els qui estimen les coses profundes i belles.

Retrat de la seva mare filant destrament la llana.